

UZASADNIENIE

dotyczące pkt II wyroku

Rozstrzygając o kosztach procesu między stronami Sąd Apelacyjny zważył, że przepis art. 102 k.p.c. ma wprawdzie charakter wyjątkowy, stanowi bowiem odstępstwo od zasady odpowiedzialności za wynik sprawy, będącej osnową systemu orzekania o kosztach procesu. Zgodnie z tym przepisem, sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami, gdy zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony. W ten sposób ustawodawca - w określonych okolicznościach - przyznał prymat zasadzie słuszności, nie określił jednak "wypadku szczególnie uzasadnionego" ani nie podał jego przykładów, podobnie jak nie uczynił tego w innych przepisach kodeksu postępowania cywilnego, w których odwołał się do takich lub podobnych przypadków (np. art. 134 § 1, art. 169 § 4, art. 320, art. 424¹ § 2 i art. 554 § 1).

Dynamika postępowania cywilnego, różnorodność występujących w nim stanów faktycznych, a także różnorodność stron i nieprzewidywalność ich zachowań nie pozwalają na sformułowanie uniwersalnej definicji normatywnej; prawodawca pozostawia ocenę w tym zakresie sądowi, odwołując się do jego kompetencji, bezstronności, doświadczenia oraz poczucia sprawiedliwości. Ocena sądu w tym zakresie ma charakter dyskrejonalny, oparty na swobodnym uznaniu, kształtowanym własnym przekonaniem oraz oceną okoliczności rozpoznawanej sprawy.

Wielokrotnie podkreślano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że zastosowanie art. 102 k.p.c. ze względu na sytuację majątkową strony może występować jedynie wówczas, gdy znajduje się ona w wyjątkowo trudnej sytuacji majątkowej, a wytaczając powództwo, była subiektywnie przeświadczona o słuszności dochodzonego roszczenia (por. postanowienia SN: z 3 lutego 2011 roku, I CZ 171/2010; oraz z 11 sierpnia 2010 roku, I CZ 51/2010). To subiektywne przekonanie nie może jednak bazować na całkowicie dowolnych przesłankach. Przeciwnie, strona nosząc się z zamiarem wszczęcia sprawy cywilnej powinna zachować należyłą staranność, także jeśli chodzi o dobór środka prawnego, z którego zamierza skorzystać (rodzaj i podstawa prawna powództwa), także jeśli chodzi o jego adresata. Zgodnie z art. 108 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zwolnienie strony od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w sprawie zachodził jednak szczególnie uzasadniony wypadek usprawiedliwiający odstąpienie od obciążenia powódki obowiązkiem zwrotu kosztów procesu w pełnej wysokości.

Powódka znajduje się w wyjątkowo trudnej sytuacji materialnej, co wynika z przedkładanych przez nią w trybie art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oświadczeń, a także osobistej. Jest bowiem dotknięta poważnym schorzeniem natury psychiatrycznej, co eliminuje możliwość zarobkowania, utrudnia jej bieżące funkcjonowanie i wymagało w przeszłości wielokrotnych, długotrwałych hospitalizacji. Z doświadczenia wynika, że osoby, które tego doświadczają, mają trudności w rozeznaniu swojej sytuacji i dokonywaniu prawidłowych wyborów i ocen prawnych. Należy mieć na względzie i to, że urzędowanie sądu rejonowego w jej sprawie było nieprawidłowe, jakkolwiek błąd został skorygowany w toku instancji. Powódka mogła być zatem subiektywnie przeświadczona o słuszności kierowanych w stosunku do Skarbu Państwa pretensji i istnieniu powiązań przyczynowo – skutkowych między zdarzeniem, z którego wywodziła roszczenie i swoim stanem zdrowia. Dlatego, w ocenie Sądu Apelacyjnego, nie było podstaw, aby obciążać ją należnymi przeciwnikowi procesowemu kosztami w pełnej wysokości.

Art. 102 k.p.c. nie może być jednak narzędziem całkowitej ochrony powódki, która wprawdzie jest w trudnych warunkach życiowych i materialnych, wytoczyła jednak bezzasadne powództwo, a następnie - po jego oddaleniu z przekonującym i wszechstronnym uzasadnieniem - wniosła również bezzasadną apelację, która także została oddalona. W sytuacji, w której powództwo okazało się bezzasadne, swoiste premiowanie powódki odstąpieniem od obciążania jej obowiązkiem zwrotu kosztów procesu w ogóle, ze szkodą dla pozwanej, nie znajduje w okolicznościach sprawy uzasadnienia.

Z tych względów na podstawie art. 102 k.p.c. należało orzec jak w sentencji wyroku.

(...)